

УДК 355.233

І.В. Власенко, А.М. Маркушевський

Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків

ГОТОВНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ДО ПРОТИДІЇ ІМОВІРНИМ ТЕРАКТАМ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

В роботі проаналізована вірогідність проведення теракту під час проведення спортивно-масових заходів. Проаналізована готовність правоохоронних органів та їх здатність протидіяти терактам.

Ключові слова: теракт, терористична організація, міліція, травматизм, службова підготовка, готовність, здатність.

Вступ

Сучасний світ постійно змінюється і інколи ці зміни носять негативний характер. Злочинні прояви під час проведення спортивних змагань як раз і відносяться до таких загрозливих напрямків змін. В окрему категорію обов'язково необхідно віднести загрозу терактів [1 – 5]. Перший гучний випадок при проведенні спортивно-масових заходів стався 5.09.1972 під час Мюнхенської олімпіади, коли представники терористичної організації «Чорний вересень» захопили у заручники представників збірної Ізраїлю, 11 з них були вбиті. Поліція Німеччини не була готова до протидії підготовленій та спланованій акції, в результаті під час тих подій загинув і один поліцейський.

Прогнозування терористичних акцій та підготовка до можливих терактів значно збільшують можливість запобігти або швидко знешкодити небезпеку для суспільства. Під час проведення світових спортивних змагань окрім спортсменів та супровідних осіб присутні багато уболівальників зі всього світу. Міжнародні змагання відбуваються і в Україні, наприклад Україна приймала у 2012 році Євро-чемпіонат з фут-

болу. Правоохоронним органам України окрім повсякденних службових обов'язків та задач необхідно передбачити і заходи щодо попередження терактам. Головною задачею є оцінити можливість теракту та встановити готовність працівників міліції до протидії цим терактам під час проведення спортивно-масових заходів. Питання безпеки під час проведення змагань - основне для кожної людини, і може призвести до серйозних проблем, навіть між країнами. Так наприклад, Ангола і Конго посварилися через принципів забезпечення безпеки на Кубку африканських націй і чемпіонаті світу в Кейптауні.

В останні роки значно збільшилася кількість терактів у світі. Найбільш часто вони відбуваються у Афганістані, Іраку, Філіппінах, Росії. Нажаль теракти стали більш частими і у спортивному житті.

Наприклад, у березні 2009 року близько 12 озброєних автоматами і гранатометами терористів напали на збірну Шрі-Ланки з крикету, коли автобус із спортсменами готувався в'їхати на територію Лахорського стадіону "Гаддафі" для участі в матчі Пакистан - Шрі-Ланка. При спробі відбити атаку загинули п'ять і було поранено двох пакистанських поліцейських з групи

супроводу ланкійської команди. Шість гравців збірної і помічник тренера отримали поранення.

Збірна Великобританії була відкликана з Чемпіонату світу з бадмінтону в серпні 2009 року. За інформацією телеканалу ВВС, одна з найсильніших команд світу була змушена повернутися додому у зв'язку з "терористичною загрозою". За даними спецслужб, напад на спортсменів із Сполученого королівства готували члени радикальне угруповання "Лашкар-е-Таїба".

Вибух прогрімів на республіканському іподромі Кабардино-Балкарії (Росія) 1.05.2010, коли змагання, присвячені Свята Весни і Праці, були в самому розпалі. У результаті теракту постраждали 30 людей, один - загинув.

Вибух біля Будинку культури і спорту в Ставрополі (Росія) стався 26 травня 2010 року. Поранення в результаті вибуху, за даними ЦО і НС, отримали 43 людини, загинуло - 7.

На початку 2008 року китайські правоохоронні органи Синьцзян-Уйгурського автономного району повідомляли про арешт десяти уйгурських сепаратистів - членів терористичної організації «Ісламський рух Східного Туркестану», які планували влаштувати серію вибухів і розпорозити отруйні речовини в найбільших містах Китаю, щоб зірвати Олімпіаду-2008. За даними слідства, зловмисники планували, починаючи з травня, організувати вибухи і розпорозити отруйні речовини в Пекіні, Шанхай та інших містах КНР. Також раніше повідомлялося, що влада Китаю розкрили змову уйгурських сепаратистів, що мали намір викрасти іноземних спортсменів, журналістів і інших гостей столиці літньої Олімпіади. У рамках цієї операції було затримано 35 осіб. На території Синьцзян-Уйгурського автономного району, населеного переважно мусульманами, діють декілька організацій уйгурських сепаратистів, найбільш відомими з яких є «Ісламський рух Східного Туркестану» і «Організація визволення Східного Туркестану».

Футбольні матчі останнім часом також стають цілю терористичних організацій. Людство навіть пам'ятає випадки, коли країни збройним шляхом вирішували футбольні питання. У 1969 році спірний рахунок у футбольному матчі став причиною війни між Сальвадором і Гондурасом. Зовсім недавно матч з футболу збірних Єгипту і Алжиру в Хартумі привів до різкого загострення відносин між двома країнами. До цього матчу Єгипет і Алжир спірних питань не мали.

У липні 2009 року в Джакарті в готелі Ritz стався вибух, в результаті якого загинуло 3, більше 50 отримали поранення. У Джакарті повинен був пройти матч між Manchester United і збірною Індонезії. Індонезійські футболісти вже встигли заселитися в готель до моменту вибухає, а англійська команда повинна була прибути.

У липні 2010 року в столиці Уганди місті Кампалі під час трансляції фінального матчу чемпіонату

світу з футболу між збірними Нідерландів та Іспанії прогрімів два вибухи, в результаті яких загинуло 74 і отримало поранення 65 осіб.

У жовтні 2010 року У Гондурасі в районі Сан-Педро-Сули невідомі під час футбольного матчу розстріляли 14 людей.

Після матчу чемпіонату Хорватії з футболу в Спліті між місцевим "Хайдуком" і клубом "Хрвацкі драговоляц" на стадіоні "Полюддя" у листопаді 2011 року, було підірвано дві тротилові шашки, на щастя ніхто не постраждав.

Збірна Того з футболу відмовилася від участі в Кубку Африки, який проводився в Анголі в 2010 році. Причиною став напад на автобус з гравцями ангольських повстанців. У результаті нападу з використання вогнепальної зброї загинула одна людина, шестеро отримали поранення.

У травні 2010 року на футбольному матчі в іракському місті Таль-Афар стався теракт. У результаті вибуху загинули вісім осіб, ще близько 120 отримали поранення.

Ізраїльська розвідка проінформувала своїх американських та європейських колег про те, що ліванська терористичне угруповання "Хізбаллах" готується до здійснення теракту в ході розіграшу Кубка світу з футболу в Німеччині.

Напередодні чемпіонату світу з футболу в ПАР «Аль-Каїда» випустила повідомлення, в якому загрозувала, що «сотні» глядачів загинуть при вибуху під час першої гри в рамках чемпіонату - матчу збірної Англії і США 12 червня. В Іраку в травні 2010 був затриманий активіст «Аль-Каїди», який планував здійснити теракт під час чемпіонату світу з футболу. Африканське відділення міжнародної терористичної мережі "Аль-Каїда" виступило з погрозами здійснити під час чемпіонату світу з футболу в Південній Африці теракти проти національних збірних США, Англії, Франції, Німеччини, Італії, Данії та Нідерландів і їх уболівальників.

Під час проведення Євро-2012 27.06.2012 на границі Польщі та України прикордонники затримали на річці пліт з двома саморобними вибуховими пристроями, двома запалами, картами та фотографіями "національного стадіону у Варшаві" і це напередодні полу фінального матчу між збірною Італії та Німеччини на цьому стадіоні.

Мета статті – провести аналіз готовності правоохоронних органів та їх здатності протидіяти терактам на спортивних заходах та надати відповідні рекомендації.

Результати досліджень

На рис. 1 показана тенденція зростання кількості терористичних акцій при підготовці та проведенні футбольних матчів у світі. До 2005 року теракти на футбольних стадіонах майже не відбувалися. Найбільш поширеними небезпеками були масові заворушення, бійки, пожежі, руйнування конструкцій.

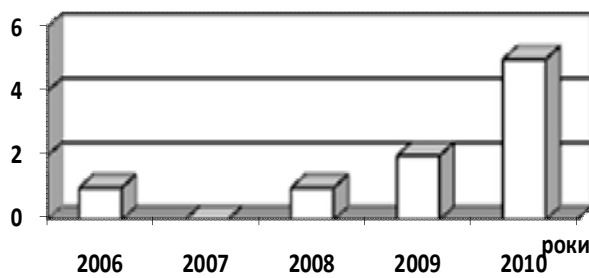

Рис. 1. Кількість терактів у світі при підготовці та проведенні футбольних матчів

Організацію імовірних терактів в Україні під час проведення спортивно-масових заходів окрім загальноновідомих терористичних організацій «Аль-Каїда», «Аль-Шабаб», «Джемаа Ісламія», «Хизбаллах» та інших, діяльність яких вже доведена, можуть проводитися і національними радикальними організаціями. Причини проведення терактів національними радикальними організаціями наступні: реклама свого існування; допомога міжнародними терористичним організаціям; «відпрацювання» коштів міжнародних терористичних організацій.

Потенційну небезпеку терактів на Чемпіонаті світу з футболу, який проходив в ПАР, охарактеризував Роналд Санді - голова американського Фонду НЕФА. "Я розцінюю ймовірність терактів як 80 відсотків, - сказав в інтерв'ю південноафриканській газеті Санді, який вважає, що бойовики вже проникли в ПАР. - Наша інформація підтверджує, що метою терористів стануть кілька об'єктів, причому частина з них буде атакована одночасно, частина - поодиноці, в тому числі з використанням смертників". Він сказав, що ґрунтується на даних перехоплень радіопереговорів терористів в Алжирі, Малі, Пакистані і Ємені. Вважалось, що вірогідність теракту в Україну при проведенні футбольних матчів Євро-2012 значно нижче, ніж на Чемпіонаті Світу, але запровадження певних заходів було не зайвим. Це пов'язано з такими чинниками:

- відсутність основних країн, проти яких існує постійна терористична загроза, насамперед США та Ізраїлю;
- Україна не приймала активної та безпосередньої участі у антитерористичних операціях в Афганістані та Іраку;
- відсутність в Україні терористичної організації, яка б мала попередній досвід;
- в нашій державі не так гостро стоять питання релігійної, національної ворожнечі;
- підготувати теракт в Україні більш складно за відсутності достатньої інформації у терористичних організаціях (мала кількість іноземних громадян в країні, інфраструктура та стадіони тільки будуються).

Загроза теракту є завжди реальною, тому вимагає від державних органів влади, суспільства додаткових зусиль. Також треба звернути увагу на досить немало важливий напрямок, так званий «фантероризм», прояви котрого за останні декілька років значно зросли в нашій

державі. Якби кількість таких проявів відбувалась постійно навряд Україна отримала б можливість проводити Євро-2012, а якщо це буде продовжуватись то наша держава не отримає можливості приймати світові спортивні змагання у майбутньому. Серія так званих проявів «фантероризму», пов'язаних зі сутичками фанатів і правоохоронних органів на трибунах після Харкова і Львова отримала шокуючі продовження в Охтирці. Де небагато чисельна міліція намагалась заспокоїти порушників, отримавши при цьому неочікувану відповідь: ультра почали зривати сидіння і кидати ними в правоохоронців. Можна згадати фінал кубка України на «Олімпійському» в Києві де постраждала дівчина, якій досталося від сліпо захищаючого трибуни спецназу. В Охтирці можна було побачити дівчину, з неприхованою агресією, яка кидала відірване сидіння в міліціонера. Дані прояви можуть нести в собі підготовлений характер, що в раз збільшує їх небезпеку і тому ми вважаємо що їх можна поставити на ряду з тероризмом.

Окремо необхідно казати про правоохоронні органи, їх готовність та здатність протидіяти терактам. Основна задача правоохоронних органів попередження теракту але необхідно бути готовим і до протидії в активній фазі. Нами була проведена спроба проаналізувати готовність правоохоронців до протидії терористичним акціям. Спочатку нами було проведено анкетування офіцерського складу органів внутрішніх справ різних підрозділів та регіонів України. Опитування проходило з 2002 по 2011 роки, кількість респондентів склало 252 особи. Працівники міліції здатні попередити теракт, так вважає 62.1% опитуваних. На питання, щодо кращої озброєності організованої злочинності та міжнародних терористичних організацій у порівнянні з правоохоронними органами відповіли позитивно 88.6% опитуваних.

Перелік основних проблем, які встають перед правоохоронними органами щодо протидії терактам:

- недостатня матеріально-технічна база;
- недостатня професійна підготовка;
- точно не опрацьована тактика дій у будь-яких можливих ситуаціях;
- не захищеність правоохоронців;
- недостатня інформація про об'єкти, де відбудуться футбольні матчі, де будуть мешкати спортсмени та уболівальники і т.д.;
- працівники міліції не мають інформацію, яка містить загрозу до національної безпеки;
- не опрацьовуються взаємні антитерористичні дії різних підрозділів МВС та СБУ на різних об'єктах.

По першому пункту доцільно навести приклад забезпечення безпеки при організації Чемпіонату Світу у 2010 році. Тільки різної техніки було закуплено на суму 90 мільйонів євро.

Поліція ПАР отримала не лише 10 нових водних гармат, але і 40 вертольотів, які забезпечать сили правопорядку підтримкою з повітря. Спочатку передбачалося, що під час чемпіонату буде працювати

44 тисячі офіцерів поліції Південної Африки, однак було прийнято рішення залучити додатково ще 10 тисяч чоловік. У стан підвищеної готовності приведуть загін з 200 фахівців з боротьби з тероризмом, озброєних найсучаснішою зброєю, і групи швидкого реагування. Південноафриканська поліція працювала в тісному контакті з правоохоронними органами інших країн і Інтерполом.

Для порівняння українська міліція фінансується на 30% від загальних потреб, насамперед кошти направлені на зарплату правоохоронцям, а що стосується оновлення матеріально-технічної бази, то тут треба казати про нагальну проблему технічного оснащення та переоснащення, є транспортні проблеми і проблеми зв'язку. Вже значний час в Україні діє державна цільова програма, кошти якої виділенні саме на вирішення цих питань, але на даний момент яких-небудь позитивних зрушень не відбувається, хоча до футбольного свята часу залишається небагато. Окрім міліції є дуже багато питань по лінії Служби безпеки, зв'язані зі спеціальною технікою, а саме СБУ в нашій країні відповідає за протидію тероризму.

Друга проблема ще більш глибока і вона не може вирішитися за 1 – 2 роки, тому що стосується планомірної підготовки у системі професійної підготовки. Термін початкової підготовки складає 3,5 місяці, а підвищення кваліфікації – 7 днів, тому під час цього навчання слухачі не отримують ніяких знань та навичок щодо протидії можливим терористичним проявам. Під час цього навчання надається, як вважається найнеобхідніше, теоретичні знання з юриспруденції. У системі службової підготовки відповідне навчання також не проводиться за рахунок відсутності достатнього часу на відповідну практичну підготовку, спеціалістів у практичних підрозділах та відсутності цього напрямку в тематичних планах службової підготовки.

Державою виділені кошти на вивчення англійської мови 35 тисячами співробітників основних міністерств, задіяних у прийомі Євро-2012, проведення цих занять відбувалося в різних навчальних закладах.

Графік на рисунку 2 вказує на зниження здатності протидіяти терористичним проявам при збільшенні кількості учасників теракту.

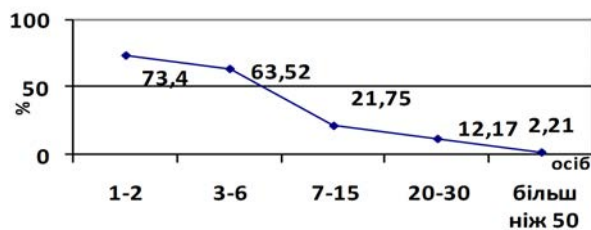

Рис. 2. Відсоток опитуваних, які вважають що працівників міліції здатні протидіяти терактам, що проводяться певною кількістю осіб

Базуючись на опитуванні, можна зробити ще один цікавий висновок, що працівники міліції не здатні протидіяти терактам, які здійснюються п'ятьма та більш терористами. Теракти у Беслані (Росія)

3.09.2004 та Бudyоновську (Росія) 14-20.06.1995 підтверджують цей висновок. В Беслані під час свята, присвяченого початку навчального року, були захоплені більш ніж 1000 осіб у школі №1. В школі був присутній міліціонер, який був ліквідований на початку теракту. Теракт виконували 27 нападників.

У Бudyоновську теракт розпочався з захоплення райвідділку міліції. Потім терористи захопили лікарню, де знаходилося більш ніж 2000 заручників. По суті справи, вони почали всіх розстрілювати направо і наліво, попутно захоплюючи в заручники жінок і дітей. Особливо жорстоко були вбиті всі міліціонери, які попалися їм під руку. У теракті приймали участь більш ніж 50 нападників.

Третя проблема витікає з попередньої. В підрозділах ОВС не опрацьовуються дії, заходи особистої безпеки при протидії терактам. У системі службової підготовки існує дисципліна «Тактика дій у типових та екстремальних ситуаціях» але її викладанням або не проводиться, або проводиться по питанням що не відповідають вимогам часу. Четверта складова стосується почуття самозбереження притаманного кожній людині. Якщо людина відчуває повну незахищеність вона перестав діяти і тільки захищає своє життя та здоров'я. Загрозливий стан щодо незадовільної особистої безпеки працівників міліції показано на рис. 3.

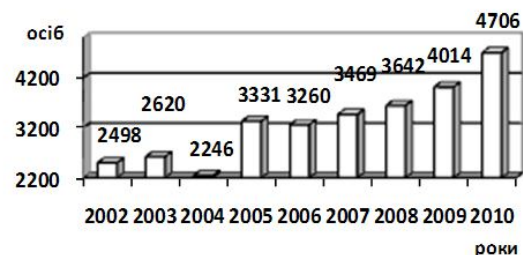

Рис. 3. Динаміка загального рівня травматизму серед працівників міліції за період з 2001 по 2010 роки (кількість травмованих по роках)

Непокоїть тенденція стійкого підвищення рівня травматизму у роки, зазначені на рисунку 3, і це при тому, що чисельність працівників міліції у ці роки знижувалася. Рівень травматизму зі смертельним результатом також залишається незадовільним. Таке становище можна пояснити недостатнім професіоналізмом або збільшенням випадків нападу кримінальних елементів. Але у будь-якому разі цей аспект значно впливає на внутрішню безпеку країни в цілому.

Останні три проблеми можна об'єднати в одну – інформаційно-організаційну. Брак інформації, недостатні знання інформатики, не вміння працювати з технічними засобами отримання інформації. Окрім того відсутня інформація про об'єкти, які тільки відбудовані, на них не проведені відповідно штабні або тактичні навчання з антитерору. Значно утруднює працівникам міліції виконання службово-бойових та оперативних задач, відсутності інформації в різних підрозділах МВС та майже повна не інформованість з боку СБУ. Вважається ця інформація таємною але

навіть не знання маленької дрібнички може призвести до сумнівних або загрозливих наслідків.

В Росії з цього приводу зроблено набагато більше. Після захоплення заручників у Будьоновську на базі Управління по боротьбі з тероризмом (УБТ) був створений Антитерористичний центр (АТЦ). У 1997 році на його базі сформували Департамент по боротьбі з тероризмом. А в 1999-му його об'єднали з Управлінням конституційної безпеки. Як, говорив тоді генерал Зданович, начальник ЦГЗ ФСБ, "відокремлювати політичний екстремізм від чистого тероризму деколи буває дуже складно - обидва явища однаково шкідливі для держави". Ця структура була відтворена і на місцевому рівні, в регіональних управліннях ФСБ з'явилися відповідні відділи. Для координації боротьби з тероризмом у рамках СНД у 2000 році був створений Антитерористичний Центр СНД зі штаб-квартирою в Москві, його керівник прирівняний за статусом до першого заступника директора ФСБ. У 2003 році в МВС було створено підрозділ по боротьбі з тероризмом - "Центр Т". Він з'явився в складі Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю (ГУБОЗ). Але все одне не має повної співпраці між МВС РФ та ФСБ.

Наявність проблемних питань у правоохоронних органах України стосовно протидії можливим терактам під час спортивно-масових заходів не повинно знижувати готовність правоохоронців до рішучих дій. Профілактичні заходи з цього приводу повинні відбуватися постійно, з врахуванням недоліків, опрацьованого досвіду інших країн та вирішення проблемних питань. Перед проведенням футбольного чемпіонату у 2012 році в Донецьку представники спецслужб України і ЄС провели зустріч по проблемам безпеки и боротьби з тероризмом в рамках підготовки до Євро-2012. Як повідомляє УСБУ в Донецькій області у зустрічі прийняли участь офіцери з Австрії, Німеччини, Греції, Угорщини, Латвії, Нідерландів, Португалії, Румунії та Великобританії. В ході зустрічі мова йшла практично по питаннях протидії терористичним проявам під час проведення масових заходів, а саме при проведенні футбольних матчів. «В 2004 році Португалія проводила подібні заходи і має досвід, яким вона поділиться зі спецслужбами України», - відмітив офіційний представник Служби по питаннях іноземців і кордонів Португальської республіки.

ГОТОВНОСТЬ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ ПРОТИВОСТОЯТЬ ВОЗМОЖНЫМ ТЕРАКТАМ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ СПОРТИВНО-МАССОВЫХ МЕРОПРИЯТИЙ

И.В. Власенко, А.М. Маркушевский

Представлен анализ вероятности террористического нападения во время проведения спортивно-массовых мероприятий в Украине. Представлен анализ готовности правоохранных органов и их способности по противодействию террористической деятельности.

Ключевые слова: теракт, террористическая организация, милиция, травматизм, служебная подготовка.

THE READINESS OF LAW ENFORCEMENT TO COUNTER POSSIBLE TERRORIST ATTACKS DURING SPORTS EVENTS

I.V. Vlasenko, A.M. Markushevskiy

In the work provided analysis of the probability of a terrorist attack during the sports events in Ukraine. Analyzed the readiness of law enforcement forces and their ability to counter terrorist activities.

Keywords: terrorist attack, a terrorist organization, police, accidents, served training.

Висновки

До перших кроків щодо підвищення готовності працівників міліції у антитерористичній діяльності можна запропонувати:

- опрацювання світового досвіду проведення таких змагань;
- оновлення матеріально-технічної бази;
- впровадження міжвідомчого штабу;
- удосконалення системи професійної підготовки правоохоронців;
- проведення навчань;
- переробка дисципліни «Тактика дій у типових та екстремальних ситуаціях» та перевірка якості її викладання;
- впровадження додаткової підготовки (курсів) особового складу ОВС перед проведенням міжнародних спортивно-масових заходів.

Спортивне свято повинно бути яскравим та емоційним, українці та іноземні громадяни не повинні перейматися питаннями безпеки. Задача органів внутрішніх справ надати громадянам таку можливість. Наша справа попереджати усі види загроз, а терористичної особливо. Це не тільки питання внутрішньої, національної безпеки, а і престижу нашої держави, престижу правоохоронних органів.

Список літератури

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 №1244-р «Концепція забезпечення безпеки та правопорядку під час проведення в Україні фінальної частини Чемпіонату Європи 2012 року з футболу». Київ, 2008.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 червня 2004 р. №823 «Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та безпеки під час проведення футбольних матчів».
3. Авдеев Ю.И. Современный международный терроризм: Новые угрозы и актуальные вопросы противодействия. 2003. <http://fmp-gugn.narod.ru/>
4. Ильясов Ф.Н. Терроризм — от социальных оснований до поведения жертв // СоцИС. 2007. № 6. С. 81-85.
5. Колпакиди А.И. Энциклопедия секретных служб России / А.И. Колпакиди. -М.: АСТ: Астрель: Транзиткнига, 2003.

Надійшла до редколегії 12.12.2012

Рецензент: д-р військ. наук, проф. І.О. Кириченко, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.